

Αξιολόγηση και ερμηνεία τοπίου κατά μήκος νομαδικών διαδρομών στη βόρεια Πίνδο

Α. Γιαννακοπούλου¹, Μ. Βραχγάκης², Α. Σιδηροπούλου¹, Ε. Γιαννακοπούλου¹ και Ι. Ισπικούδης¹

¹ Εργαστήριο Λιβαδικής Οικολογίας, Τ.Θ. 286, Α.Π.Θ., Τ.Κ. 54124, Θεσσαλονίκη, email: galexia1978@gmail.com

² Τμήμα Δασοπονίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος, ΤΕΙ Θεσσαλίας, Τ.Κ. 43100 Καρδίτσα

Περίληψη

Στην Ελληνική ύπαιθρο η δραστηριότητα των νομάδων διαμόρφωσε τοπία ιδιαίτερης αξίας. Οι νομάδες, κτηνοτροφικές ομάδες συνδεδεμένες με τη μετακίνηση των κοπαδιών σε χειμαδιά από τα πεδινά στα ορεινά και αντίστροφα, διάνοιγαν περάσματα και διαδρόμους, τόσο στα δάση, όσο και στα λιβάδια, έχοντας ως συνέπεια τη δημιουργία ξεχωριστού μωσαϊκού τοπίου. Τα χαρακτηριστικά στοιχεία του νομαδικού τοπίου, όταν εξετάζονται μεμονωμένα, είναι πιθανό να αξιολογούνται ως ασήμαντα, ενώ στο σύνολό τους συνθέτουν μία ολόκληρη, που χαρακτηρίζει έναν τόπο. Η παρούσα εργασία αποτελεί μία προσπάθεια ερμηνείας και αξιολόγησης του τοπίου της διαδρομής που ακολουθούσαν οι νομάδες στο παρελθόν, κατά μήκος μονοπατιού στα χωριά Σαμαρίνα-Τρίκωμο της βόρειας Πίνδου, με σκοπό την ανάδειξη των στοιχείων που προκύπτουν από την παλιότερη δραστηριότητά τους και το αποτύπωμα που έχουν αφήσει στη σημερινή εποχή. Η αξιολόγηση του μονοπατιού έγινε σε επιμέρους τμήματα και περιελάμβανε βαθμολόγηση σύμφωνα με την εμφάνιση και τη σημαντικότητα ορισμένων κριτηρίων τοπίου. Κάποια τμήματα του μονοπατιού αξιολογήθηκαν με υψηλές τιμές λόγω των ιδιαίτερων φυσιογεωγραφικών χαρακτηριστικών που παρουσιάζουν και των υποδομών που περιλαμβάνουν και τα οποία καταδεικνύουν την έντονη δραστηριοποίηση των νομάδων στην κτηνοτροφία, γεωργία ακόμα και δασοκομία που εφάρμοζαν για τη διαβίωσή τους.

Λέξεις κλειδιά: ανάδειξη, ανθρώπινη επέμβαση, μονοπάτι, Σαμαρίνα-Τρίκωμο

Εισαγωγή

Ερμηνεία τοπίου θεωρείται η διαδικασία μέσω της οποίας αναπτύσσεται το ενδιαφέρον, η απόλαυση και η κατανόηση μίας περιοχής ή τμήματος της, με την περιγραφή και την επεξήγηση των χαρακτηριστικών της και των μεταξύ τους σχέσεων (Countryside Recreation Glossary 1970).

Χαρακτηριστική περίπτωση στην οποία θα μπορούσε να εφαρμοστεί η ερμηνεία του περιβάλλοντος αποτελούν οι δραστηριότητες και οι μετακινήσεις διάφορων εθνικών φυλών που ήταν συνδεδεμένες στο παρελθόν με το νομαδισμό (εποχική μετακίνηση των ζώων). Κύρια χαρακτηριστικά αυτού του τρόπου ζωής αποτελούσαν η έλλειψη μόνιμης κατοικίας (Valentine 2001) και η εύρεση καλύτερων συνθηκών βόσκησης, ανάλογα με τις διάφορες εποχές και τη διαθεσιμότητα τροφής στα λιβάδια (Παπαναστάσης 2009). Στις ορεινές περιοχές εφαρμόζονταν κατακόρυφη μετακίνηση των κοπαδιών μεταξύ εγκαθιδρυμένων σημείων στα πεδινά (χειμερινοί βοσκότοποι) και στα ορεινά (θερινοί βοσκότοποι) (Ispikoudis et al. 2004). Πιο συγκεκριμένα, ολόκληρες οικογένειες, κοπάδια ζώων και περιουσίες μετακινούνταν από περιοχή σε περιοχή τόσο στην Ελλάδα όσο και στα Βαλκάνια, μη έχοντας κάποια μόνιμη βάση (Ispikoudis et al. 2004). Σήμερα, οι οικογένειες των κτηνοτρόφων δε μετακινούνται, ενώ τα ζώα μεταφέρονται με τρένα ή μεγάλα φορτηγά

αυτοκίνητα ειδικά διαμορφωμένα, έχοντας ως συνέπεια την εγκατάλειψη της νομαδικής κτηνοτροφίας και τη στροφή στη μετακινούμενη κτηνοτροφία (Παπαναστάσης 2009).

Οι νομάδες Κουπατσαραίοι εντοπίζονταν κυρίως στη Θεσσαλία και τη Μακεδονία και πιστεύεται ότι ίσως προέρχονταν από τα αρχαία φύλα των Βλάχων. Όσο αναφορά στην προέλευση της ονομασίας «κουπατσαραίος» υπάρχουν τρεις εκδοχές (Πουλιανού 1994) εκ των οποίων η περισσότερη διαδεδομένη υποστηρίζει ότι προέρχεται από τη βλάχικη λέξη «κοπάτσου» που σημαίνει βελανιδιά (δρυς), χαμόκλαδο και κατά συνέπεια οι Κουπατσαραίοι είναι οι «άνθρωποι της δρυός» (ΥΠΕΧΩΔΕ 2002). Βασική ενασχόλησή τους ήταν η κτηνοτροφία και θεωρείται ότι μετανάστευσαν εφαρμόζοντας μετακίνηση κοπαδιών σε χειμαδιά (Sivignon 1975).

Οι Κουπατσαραίοι διαχειρίζονταν τα δάση έχοντας ως συνέπεια τη δημιουργία μωσαϊκού τοπίου. Αυτό προέκυπτε είτε με τη μέθοδο της αραιώσης που τη χρησιμοποιούσαν για τη δημιουργία καλλιεργήσιμης γης είτε με τη μέθοδο της διάνοιξης περασμάτων και διαδρόμων, τόσο στα δάση, όσο και στα λιβάδια για τη μετακίνηση των ζώων σε χειμαδιά από τα πεδινά στα ορεινά και αντίστροφα (Γιαννακοπούλου 2008). Οι δύο βασικές τεχνικές που χρησιμοποιούσαν στα δένδρα, με εμφανή τα αποτελέσματά τους ακόμα και στις μέρες μας, είναι η «κλαδονομή» και η «κουρά». Η «κλαδονομή» ή «κλάρισμα» βασίζεται στην κοπή των κατώτερων κλάδων των δένδρων και στην αποθήκευσή τους είτε για ζωοτροφή τους κρύνους μήνες του χειμώνα είτε για την κατασκευή των καλυβιών των νομάδων. Η «κουρά» περιλαμβάνει την κοπή των κλάδων του δένδρου σε ύψος κατ' ελάχιστο 1,5-2 m από το έδαφος, με τέτοιο τρόπο ώστε τα νέα βλαστάρια να βρίσκονται πέρα από τα όρια προσέγγισής τους από τα ζώα (Ispikoudis et al. 2004). Η τεχνική της κουράς αποτελούσε ένα μέτρο προστασίας από τη βόσκηση (Ζάχαρης 1977), καθώς επίσης και αύξησης των ορίων ηλικίας των δένδρων (Rackham 1998), δεδομένου ότι η λέξη ετυμολογικά προέρχεται από το «κούρος» που σημαίνει νέος και «κουρίζω» καθιστώ νέο (Δορμπαράκης 1989). Με τον τρόπο αυτό διαμόρφωναν με το πέρασμα των χρόνων χαρακτηριστικά τοπία με ιδιαίτερα στοιχεία.

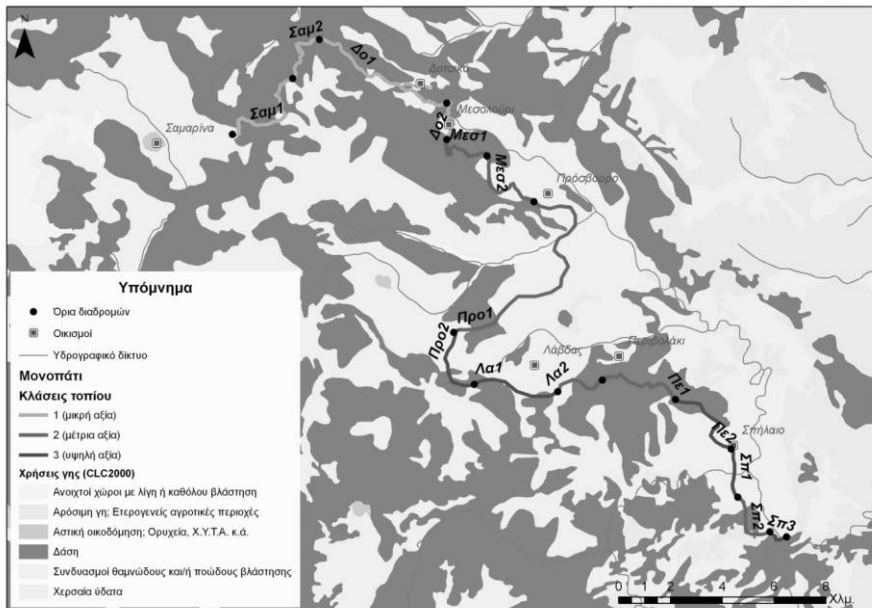
Η παρούσα εργασία αποτελεί μία προσπάθεια ερμηνείας και αξιολόγησης του τοπίου της διαδρομής που ακολουθούσαν οι νομάδες στο παρελθόν, κατά μήκος μονοπατιού στα χωριά Σαμαρίνα-Τρίκωμο της βόρειας Πίνδου, με σκοπό την ανάδειξη των στοιχείων που προκύπτουν από την παλιότερη δραστηριότητά τους, το αποτύπωμα που έχουν αφήσει στη σημερινή εποχή και την διατήρηση αυτών των τοπίων που τείνουν να εξαφανιστούν.

Μέθοδοι και Υλικά

Η περιοχή έρευνας περιλαμβάνει ένα μονοπάτι μήκους 63 χλμ. το οποίο διέρχεται από τα χωριά Σαμαρίνα, Δοτσικό, Μεσολούρι, Πρόσβορο, Λάβδα, Περιβολάκι, Σπήλαιο και Τρίκωμο της βόρειας Πίνδου (Ν. Γρεβενών), το οποίο αποτελεί τμήμα των διαδρομών που ακολουθούσαν οι νομάδες, κυρίως Κουπατσαραίοι κατά την μετακίνηση των κοπαδιών τους.

Η περιοχή της βόρειας Πίνδου αποτελεί Εθνικό Πάρκο και κατά συνέπεια προστατευόμενη περιοχή και βρίσκεται βορειοανατολικά του Εθνικού Δρυμού Πίνδου (Βάλια Κάλντα) (ΥΠΕΧΩΔΕ 2002). Η δασική βλάστηση καταλαμβάνει το 80% της έκτασης. Στα χαμηλότερα υψόμετρα, εμφανίζεται Μεσογειακή βλάστηση (αείφυλλα πλατύφυλλα), ακολουθεί η ζώνη της δρυός (βελανιδιάς), και στα αμέσως μεγαλύτερα υψόμετρα κυριαρχούν τα κωνοφόρα με χαρακτηριστικότερη τη Μαύρη Πεύκη, ενώ πιο ψηλά εμφανίζονται τα δάση οξιάς και ρόμπολου. Οι λιβαδικές και οι στεπτόμορφες εκτάσεις εμφανίζονται πάνω από τα όρια του δάσους. Η περιοχή χαρακτηρίζεται από μεγάλο ετήσιο ύψος βροχής (800- 2200 χιλιοστά) και πυκνό χιόνι, που πέφτει 7-9 μήνες το χρόνο. Μέση μέγιστη θερμοκρασία θερμότερου μήνα 29,7°C και μέση ελάχιστη ψυχρότερου μήνα -9,0°C.

Παρακάτω παρατίθεται χάρτης στον οποίο απεικονίζεται η περιοχή της βόρειας Πίνδου και το υπό έρευνα μονοπάτι χωρισμένο σε κλάσεις τοπίου όπως προκύπτει από την αξιολόγηση και ερμηνεία τοπίου.

Εικόνα 1. Διαδρομή που ακολουθούσαν οι νομάδες, κατά μήκος μονοπατιού στα χωριά Σαμαρίνα-Τρίκωμο της βόρειας Πίνδου, χωρισμένη σε κλάσεις τοπίου

Για την αξιολόγηση της διαδρομής των νομάδων, το μονοπάτι Σαμαρίνας-Τρικώμου χωρίστηκε σε 15 διαδρομές με μήκος που κυμαίνονταν από 1 έως 11 χιλιόμετρα. Ο χωρισμός των τμημάτων έγινε βάσει της φυσιογραφίας της περιοχής, ώστε σε κάθε τμήμα να περιλαμβάνονται τοπία παρόμοιων χαρακτηριστικών. Η αρχή και το τέλος του μονοπατιού συνείπταν με την αρχή και το τέλος μονοπατιού υπό κατασκευή, το οποίο προοριζόταν για δασική αναφυγή.

Οι διαδρομές που προέκυψαν ήταν: 1. Σαμαρίνα 1 (Σαμ1) (6.410 m), 2. Σαμαρίνα 2 (Σαμ2) (6.444 m), 3. Δοτσικό 1 (Δο1) (1.501 m), 4. Δοτσικό 2 (Δο2) (1.416 m), 5. Μεσολούρι 1 (Μεσ1) (3.831 m), 6. Μεσολούρι 2 (Μεσ2) (3.799 m), 7. Πρόσβορο 1 (Προ1) (11.727 m), 8. Πρόσβορο 2 (Προ2) (5.843 m), 9. Λάβδα 1 (Λα1) (3.122 m), 10. Λάβδα 2 (Λα2) (3.053 m), 11. Περιβολάκι 1 (Πε1) (3.824 m), 12. Περιβολάκι 2 (Πε2) (3.810 m), 13. Σπήλαιο 1 (Σπ1) (2.773 m), 14. Σπήλαιο 2 (Σπ2) (2.739 m) και 15. Σπήλαιο 3 (Σπ3) (2.693 m).

Με σκοπό την αντικειμενική αξιολόγηση των τμημάτων της διαδρομής, 5 εκτιμητές, ειδικοί σε θέματα οικολογίας τοπίου, πανίδας και χλωρίδας, διενήργησαν επισκέψεις στην περιοχή και αξιολόγησαν με το ειδικό φύλλο αξιολόγησης/περιγραφής κάθε ένα από τα παραπάνω τμήματα της διαδρομής (Γιαννακοπούλου 2008). Στη συνέχεια ο καθένας βαθμολόγησε τα κριτήρια με βάση την ποιοτική κλίμακα αξίας/μεγέθους (Likert scale) (αναφορά), δίνοντας βαθμό που κυμαινόταν από πολύ μικρή ή καθόλου αξία (1) έως πολύ μεγάλη (5). Η καταγραφή των στοιχείων του τοπίου και η αξιολόγησή του έγινε με βάση τα εξής κριτήρια: 1. ιστορική-αρχαιολογική αξία, 2. θρησκευτική αξία, 3. παραδοσιακές χρήσεις γης, 4. βοτανική αξία, 5. πανίδα, 6. υγρό στοιχείο, 7. γεωμορφολογία της περιοχής, 8. επιστημονική και 9. εκπαιδευτική αξία που παρουσιάζει η ευρύτερη περιοχή, 10. βατότητα, 11. υποδομές, και το βαθμό κατά τον οποίο το τοπίο είναι 12. στεγασμένο, 13.

εστιακό, 14. εποχιακό, 15. πανοραμικό, 16. έγκλειστο, 17. λεπτομερειακό και 18. τοπίο χαρακτηριστικών μορφών.

Η επεξεργασία των στοιχείων για την εξαγωγή αποτελεσμάτων έγινε με το πρόγραμμα στατιστικής ανάλυσης S.P.S.S. (SPSS Inc 2007), με τη χρήση της μεθόδου ιεραρχικής ανάλυσης σε ομάδες και του αλγορίθμου Ward (Ward Method).

Αποτελέσματα-Συζήτηση

Οι δεκαπέντε διαδρομές του μονοπατιού ομαδοποιήθηκαν σε τρεις κλάσεις σύμφωνα με την αξία τους. Οι μεταβολές στην αξία που προκύπτουν για κάθε διαδρομή οφείλονται στα στοιχεία και τις ιδιαιτερότητες του περιβάλλοντος, καθώς και στις υποδομές ή τεχνικά έργα που αναγέρθηκαν με το πέρασμα του χρόνου και τις αλλαγές στις χρήσεις της γης.

Συγκεκριμένα, η πρώτη κλάση με τη μικρότερη αξία περιλαμβάνει τις διαδρομές Σαμ1, Σαμ2, Δο1 και Δο2, η δεύτερη κλάση με μέση αξία περιλαμβάνει τις διαδρομές Μεσ1, Μεσ2, Προ1, Λα2, Πε1 και Σπ2 και η τρίτη κλάση με μέγιστη αξία τις διαδρομές Προ2, Λα1, Πε2, Σπ1 και Σπ3. Η αξία της πρώτης κλάσης διαδρομών παραμένει μικρή, γιατί δεν παρουσιάζει σχεδόν κανένα ενδιαφέρον από άποψη υποδομών και κατά συνέπεια παραδοσιακών χρήσεων γης, αφού τα στοιχεία που να μαρτυρούν την ύπαρξη αυτών των δραστηριοτήτων είναι ελάχιστα. Στις διαδρομές μέσης κλάσης εντοπίζονται ορισμένες υποδομές που μαρτυρούν το πέρασμα ή και την πρόσκαιρη εγκατάσταση νομαδικών φύλλων, όπως γέφυρες (π.χ. το γεφύρι του Κατσογιάννη στο τμήμα Σπ2), εκκλησάκια (π.χ. το εκκλησάκι της Παναγιάς στο τμήμα Μεσ1) και αρχαιολογικά ευρήματα (π.χ. αρχαιολογικός χώρος Καστρί στο τμήμα Προ1). Η αξία των διαδρομών της τρίτης κλάσης αυξάνεται πολύ λόγω της πληθώρας των γεωργοκτηνοτροφικών υποδομών που προκύπτουν, όπως στάνες, ποτίστρες, βρύσες, μαντριά, στάβλοι αλόγων, πεζούλες και ξερολιθιές, καθώς και των στοιχείων πολιτισμού, όπως φυσικών σχηματισμών (π.χ. το κελί της Καλογριάς στο τμήμα Πε2), γεφυριών (π.χ. γέφυρα της Πορτίτσας στο τμήμα Σπ1, το γεφύρι Καγκέλια και το τρίτοξο γεφύρι του Αζίζ Αγά στο τμήμα Σπ3), μικρών εκκλησιών (π.χ. η Βυζαντινή εκκλησία Σηπλαιίου στο τμήμα Σπ1), μοναστηριών, πέτρινων παραδοσιακών σπιτιών, ερειπίων νερόμυλων, πέτρινων σχολείων, ερειπίων νεκροταφείων (π.χ. νεκροταφείο καύσεων καθώς και νεκροπόλεις στο τμήμα Πε2).

Επίσης είναι αξιοσημείωτη η δημιουργία μωσαϊκού τοπίου και ειδικά διαμορφωμένων διαδρομών που δημιουργούνται από την έντονη δραστηριοποίηση των Κουπατσαραίων στην κτηνοτροφία, γεωργία ακόμα και δασοκομία που εφάρμοζαν για τη διαβίωσή τους. Ιδιαίτερο στοιχείο αποτελούν τα γεφύρια, η κατασκευή των οποίων πραγματοποιήθηκε ώστε να συνδράμουν πρωτίστως στη σύνδεση των χωριών και στην ανάπτυξη του εμπορίου, αλλά παράλληλα εξυπηρετούσαν και τους νομάδες, οι οποίοι τα χρησιμοποιούσαν κατά την εποχιακή μετακίνηση των κοπαδιών τους από τα ορεινά (χειμερινά λιβάδια) στα πεδινά (θερινά λιβάδια) και αντίστροφα (Γιαννακοπούλου 2008).

Συμπεράσματα

Αναμφισβήτητα, το τοπίο που διαμορφώνεται κατά μήκος της χάραξης του μονοπατιού είναι παραδοσιακό και διατηρεί ακόμα ως ένα μεγάλο βαθμό τις παραδοσιακές χρήσεις γης. Παρόλα αυτά, με το πέρασμα των χρόνων έχει σημειωθεί σημαντική αφομοίωση μεθόδων περισσότερο εκσυγχρονισμένων και βιομηχανοποιημένων, τόσο στα συστήματα καλλιέργειας, όσο και στον τομέα της κτηνοτροφίας, αφού υπάρχουν πλέον οργανωμένες και μόνιμες κτηνοτροφικές μονάδες (Γιαννακοπούλου 2008). Επίσης έχει επέλθει αλλοίωση του μωσαϊκού του τοπίου με τάσεις ομογενοποίησης, καθώς λόγω της ύφεσης της καλλιέργειας πολλά συστήματα του τοπίου τείνουν να γίνουν κλειστά και να χαθεί η ανομοιογένεια του, ενώ ορισμένες περιοχές υποβόσκονται σε αντίθεση με κάποιες άλλες όπου σημειώνονται υπεράρθιμα βόσκοντα ζώα. Τέτοιες τάσεις ομογενοποίησης των τοπίων έχουν αναφερθεί και σε άλλες περιοχές της Ελλάδας (Χουβαρδός 2007, Chouvardas and Vrahnakis 2009).

Από τη γενικότερη ανάλυση των στοιχείων της περιοχής έρευνας προκύπτει ότι η αξιολόγηση και η ερμηνεία του τοπίου με τη μέθοδο που αναλύθηκε παραπάνω είναι δυνατή και μπορεί η μεθοδολογία αυτή να χρησιμοποιηθεί για την αξιολόγηση και άλλων περιοχών. Συγχρόνως αποτελεί ένα χρήσιμο διαχειριστικό εργαλείο για προστασία του περιβάλλοντος και διατήρηση τοπίων που διαμορφώθηκαν στα παλαιότερα χρόνια καθώς και στοιχείων πολιτισμού, ιστορίας και θρησκείας. Από τη συνολική εκτίμηση της παρούσας κατάστασης του υπό έρευνα μονοπατιού είναι καταφανής η αναγκαιότητα ανθρώπινης επέμβασης ώστε να διατηρηθούν οι παραδοσιακές αξίες και τα πολιτισμικά στοιχεία της ευρύτερης περιοχής, στοιχεία που μαρτυρούν τον τρόπο διαβίωσης και δραστηριότητας των αρχαιότερων πολιτισμών. Αν δεν υπάρξει ευαισθητοποίηση σε αυτόν τον τομέα το μωσαϊκό του τοπίου απειλείται από αφανισμό.

Βιβλιογραφία

- Chouvardas, D. and M.S. Vrahnakis. 2009. A semi-empirical model for the near-future evolution of the lake Koronia landscape. *Journal of Environmental Protection and Ecology*, 10(3): 867-876.
- Γιαννακοπούλου, Α. 2008. Αξιολόγηση τοπίου με σκοπό την ανάπτυξη οικότουρισμού και δασικής αναμνησής κατά μήκος διαδρομών των νομάδων στη Βόρεια Πίνδο. Μεταπτυχιακή Διατριβή, Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη, σελ. 95.
- Countryside Recreation Research Advisory Group. 1970. Countryside recreation glossary, Countryside Commision, Cheltenham. London., p. 5.
- Δορμπαράκης, Χ.Π. 1989. Επίτομον Λεξικόν της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας. Ετυμολογικόν-Ερμηνευτικόν. Ι.Δ. Κολλάρος & Σια Α.Ε. Αθήνα, σελ. 922.
- Ζάχαρης, Α. 1977. Τα Δάση της Κρήτης από την αρχαιότητα ως σήμερα. Δασική Υπηρεσία, αρ. 39, Ασπιώτη-Έλκα, Αθήνα, σελ. 146.
- Ispikoudis, I., M.K. Sioliou and V.P. Papanastasis. 2004. Transhumance in Greece: past, present and future prospects. In: Bunce, R.G.H., M. Perez-Soba, R.G.H. Jongman, A. Gomez-Sal, F. Herzog and I. Austad (eds.). Transhumance and Biodiversity in European Mountains, publication series nr 1. ALTERNAT Wageningen UR in collaboration with IALE, p. 321.
- Παπαναστάσης, Β.Π. 2009. Λιβαδοκτηνοτροφική ανάπτυξη. Εκδόσεις Γιαχούδη. Θεσσαλονίκη, σελ.157.
- Πουλιανού, Δ. 1994. Κοπατσαραιόι: Ζωντανό παρελθόν στα Ριζά της Ανατολικής Πίνδου. Βιβλιοθήκη Ανθρωπολογικής Εταιρείας Ελλάδος, Αρ.7. Αθήνα, σελ. 202.
- Rackham, O. 1998. Trees and woodland in a crowded landscape – The cultural landscape of the British Isles. In: The cultural landscape – past, present and future. H.H. Birks, H.J.B. Birks, P. E. Kaland, D. Moe (eds), Cambridge University Press. Cambridge, pp. 53-77.
- Sivignon, M. 1975. La Thessalie analyse géographique d' une province grecque. Institut des etudes Rhodaniennes des universities de Lyon. Lyon, p 572.
- SPSS Inc. Released 2007. SPSS for Windows, Version 16.0. Chicago, SPSS Inc.
- Valentine, G. 2001. At the Drawing Board: Developing a Research Design. In Limb, M. and C. Dwyer (eds) Qualitative Methodologies for Geographers: Issues and Debates. Oxford University Press. New York, pp. 41 – 54.
- Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε., 2002. Ειδική περιβαλλοντική μελέτη ορεινών όγκων Β. Πίνδου. Δ/ση Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού, Τμήμα Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος. Αθήνα, σελ. 362.
- Χουβαρδάς, Δ. 2007. Εκτίμηση της διαχρονικής επίδρασης των κτηνοτροφικών συστημάτων και των χρήσεων γης στα τοπία, με τη χρήση των Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών (GIS). Διδακτορική Διατριβή, Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη, σελ. 267.

Evaluation and interpretation of landscape along nomadic routes in northern Pindos

A. Giannakopoulou¹, M. Vrachnakis², A. Sidiropoulou¹, I. Giannakopoulou¹, and I. Ispikoudis¹

¹ Laboratory of Rangeland Ecology, (286), Aristotle University, 541 24 Thessaloniki
email: galexia1978@gmail.com

² Department of Forestry and Natural Environment Management, T.E.I. of Thessaly, 43100 Karditsa

Abstract

The activity of nomads has formed landscapes of particular value in the Greek countryside. Nomads, who are livestock groups associated with the movement of herds in the form of winter pastures from lowlands to highlands and back, were opening passages and corridors, both in forests and grasslands, resulting in the creation of a special mosaic. The characteristics of the nomadic landscape, when individually examined, could be evaluated as insignificant, however, as a whole, they constitute a totality, characterizing a place. This work is an attempt to interpret and evaluate the landscape, and in particular, the route that was followed by the nomads in the past along a trail that passes through the villages Samarina to Trikomo in northern Pindos, in order to highlight the characteristics that emerge from their former activity and the imprint they left nowadays. The evaluation of the trail was conducted in parts and it involved grading that was carried out according to the appearance and significance of certain landscape criteria. Some parts of the trail were evaluated with a high score, due to their special natural and geographical characteristics as well the infrastructure they include, which, in turn, shows the intense activity of the nomads in the fields of livestock, agriculture and even forestry, in order for them to survive.

Key words: emergence, human intervention, trail, Samarina-Trikomo